

FORTEPIANO CHOLGUSINI URGANISHDA ETYUDLARNING AHAMIYATI

Andijon davlat pedagogika instituti Ijtimoiy gumanitar
va amaliy fanlar fakulteti Musiqiy
ta'lim yo'nalishi 1-bosqich talabasi
Maxsudova Xojiniso Axmadulla qizi
ufckhabib94@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada fortepiano chalg'usini o'rganish jarayonida etyudlarning o'rnini va ahamiyati ko'rib chiqiladi. Etyudlar texnik mahoratni oshirish, musiqiy ifodani rivojlantirish va turli uslublarni o'zlashtirishda muhim rol o'ynaydi. Maqolada etyudlarning asosiy vazifalari, ularning turlari va o'quv jarayonida ulardan foydalanish metodikasi tahlil qilinadi. Shuningdek, mashhur kompozitorlarning etyudlari misolida ularning badiiy va texnik xususiyatlari ochib beriladi.

Kalit so'zlar: cholg'u, etyud, ijrochi, uslub, texnik figura, gamma, arpedjio, akkord, oktava, ritm, dinamika, artikulyatsiya, kompozitor.

Аннотация: В этой статье рассматривается роль и значение этюдов в процессе изучения фортепианного фортепиано. Этюды играют важную роль в совершенствовании технического мастерства, развитии музыкального самовыражения и овладении различными стилями. В статье анализируются основные задачи этюдов, их виды и методика их использования в учебном процессе. Также на примере этюдов известных композиторов раскрываются их художественно-технические особенности.

Ключевые слова: инструмент, этюд, исполнитель, стиль, техническая фигура, гамма, арпеджио, аккорд, Октава, ритм, динамика, артикуляция, композитор.

Annotation: this article examines the role and significance of Etudes in the study of piano distraction. Etudes play an important role in improving technical skills, developing musical expression and mastering various styles. The article analyzes the

main tasks of Etudes, their types and methodology for their use in the educational process. Also, on the example of the Etudes of famous composers, their artistic and technical characteristics are revealed.

Keywords: instrument, étude, performer, style, technical figure, gamma, arpeggio, chord, octave, rhythm, dynamics, articulation, composer.

Kirish

Prezident Shavkat Mirziyoyevning "Ilm-fan - taraqqiyotning asosi, kelajak bunyodkoridir" degan so'zlari ilm-fanning jamiyat hayotidagi o'rnini aniq belgilab beradi. Bu so'zlar, ayniqsa, kimatika kabi ilmiy sohalarni rivojlantirishning muhimligini yana bir bor tasdiqlaydi. Kimatika - bu tovush tebranishlari va ularning moddalar shakliga ta'siri haqidagi fan. Ushbu soha arxitektura, tibbiyot, musiqa va boshqa ko'plab sohalarda qo'llanilishi mumkin.

Fortepiano cholg'usini o'rganish uzoq va murakkab jarayon bo'lib, unda texnik mahoratni oshirish va musiqiy ifodani rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonda etyudlar muhim rol o'ynaydi. Etyud (fransuzcha étude — o'rganish, mashq) — bu biror-bir texnik muammoni hal qilishga qaratilgan, odatda, qisqa hajmdagi instrumental asar. Etyudlar fortepiano ijrochilarning texnik bazasini shakllantirish, ularning barmoqlarini mustahkamlash va turli uslublarni o'zlashtirishda muhim vosita hisoblanadi.

Etyudlar bir nechta muhim vazifalarni bajaradi:

Texnik mahoratni oshirish: Etyudlar fortepiano ijrochisining barmoqlarini mustahkamlash, ularning tezligini, chaqqonligini va aniqligini oshirishga yordam beradi. Ular turli texnik figuralarni (gammalar, arpejolar, akkordlar, oktavalalar va boshqalar) o'zlashtirish uchun mo'ljallangan.

Musiqiy ifodani rivojlantirish: Etyudlar nafaqat texnik mashqlar, balki musiqiy asarlar hamdir. Ular pianinochining musiqiy hissini, ritm tuyg'usini, dinamik va artikulyatsion ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Turli uslublarni o'zlashtirish: Etyudlar turli davrlarga va uslublarga mansub bo'lishi mumkin. Ularni o'rganish pianinochiga turli kompozitorlarning uslubiy

xususiyatlarini tushunishga va ularni ijro etishda o'z mahoratini oshirishga yordam beradi.

Etyudlarni turli mezonlarga ko'ra tasniflash mumkin:

Texnik vazifasiga ko'ra:	Murakkablik darajasiga ko'ra:	Musiqiy uslubiga ko'ra:
Gammalar uchun etyudlar	Boshlang'ich etyudlar	Klassik etyudlar
Arpejolar uchun etyudlar	O'rta darajadagi etyudlar	Romantik etyudlar
Akkordlar uchun etyudlar	Murakkab etyudlar	Zamonaviy etyudlar
Oktavalar uchun etyudlar		
Stakkato uchun etyudlar		
Legato uchun etyudlar		
Ritmik etyudlar		

Etyudlarni o'rganishda quyidagi metodik tavsiyalarga amal qilish tavsiya etiladi:

1. To'g'ri etyudni tanlash: O'quvchi o'zining texnik darajasiga mos keladigan etyudni tanlashi kerak. Etyud juda oson yoki juda qiyin bo'lmasligi kerak.
2. Etyudni tahlil qilish: Etyudni o'rganishdan oldin uni diqqat bilan tahlil qilish kerak. Etyudning tuzilishi, ritmi, dinamikasi va artikulyatsiyasi bilan tanishish lozim.

3. Sekin tempda mashq qilish: Etyudni sekin tempda, har bir notani aniq va to'g'ri ijro etish bilan mashq qilish kerak. Tezlikni asta-sekin oshirish mumkin.

4. Diqqatni texnik muammoga qaratish: Etyudning asosiy maqsadi texnik muammoni hal qilishdir. Shuning uchun, mashq qilishda diqqatni aynan shu muammoga qaratish kerak.

5. Musiqiy ifodani unutmaslik: Etyud nafaqat texnik mashq, balki musiqiy asar hamdir. Shuning uchun, uni ijro etishda musiqiy ifodani unutmaslik kerak.

6. Muntazam mashq qilish: Etyudlarni muntazam ravishda mashq qilish kerak. Har kuni qisqa vaqt mashq qilish, kamdan-kam, lekin uzoq vaqt mashq qilishdan ko'ra samaraliroqdir.

Mashhur kompozitorlarning etyudlari

Ko'plab mashhur kompozitorlar fortepiano uchun etyudlar yaratganlar. Ularning etyudlari nafaqat texnik mashqlar, balki yuqori badiiy qiymatga ega bo'lgan musiqiy asarlardir. Quyida eng mashhur kompozitorlarning etyudlariga misollar keltirilgan:

1. Karl Cherni: Cherni fortepiano uchun ko'plab etyudlar yaratgan. Uning etyudlari pianinochilarning texnik bazasini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Cherni etyudlari turli texnik figuralarni o'zlashtirish uchun mo'ljallangan va ular o'zining aniqligi va tizimlili bilan ajralib turadi.

2. Frederik Shopen: Shopen etyudlari nafaqat texnik mashqlar, balki yuqori badiiy qiymatga ega bo'lgan musiqiy asarlardir. Uning etyudlari o'zining lirikligi, nafisligi va emotsionalligi bilan ajralib turadi. Shopen etyudlari pianinochining musiqiy hissini rivojlantirishga va turli uslublarni o'zlashtirishga yordam beradi.

3. Ferens List: List etyudlari o'zining virtuozi, dramatikligi va texnik murakkabligi bilan ajralib turadi. Uning etyudlari pianinochidan yuqori texnik mahoratni talab qiladi va ular o'zining badiiy ta'siri bilan ajralib turadi.

4. Aleksandr Skryabin: Skryabin etyudlari o'zining originalligi, nozikligi va mistikligi bilan ajralib turadi. Uning etyudlari fortepiano ijrochisiining musiqiy hissini rivojlantirishga va turli uslublarni o'zlashtirishga yordam beradi.

Xulosa o'rnida shuni aytish joizki fortepiano chalg'usini o'rganishda etyudlar muhim rol o'ynaydi. Ular texnik mahoratni oshirish, musiqiy ifodani rivojlantirish va turli uslublarni o'zlashtirishda muhim vosita hisoblanadi. Etyudlarni to'g'ri tanlash va ularni muntazam ravishda mashq qilish fortepiano ijrochisiining muvaffaqiyatli rivojlanishining garovidir. Mashhur kompozitorlarning etyudlari nafaqat texnik mashqlar, balki yuqori badiiy qiymatga ega bo'lgan musiqiy asarlardir. Ularni o'rganish fortepiano ijrochisiga musiqiy dunyoqarashini kengaytirishga va o'z mahoratini oshirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Абдуллин Э.Б. Аксиосфера музыкальной педагогики: Сб. науч. ст /Стерлитамак; Ред. Э.Б. Абдуллин. М.: Изд-во Стерлитамак, 2002. - 128 с.
2. Ананьев Б.Г. Очерки психологии Б.Г.Ананьев. Л.: Наука, 1945.-130 с.
3. Botirova X.T. Theoretical fundamentals of development of people's instruments and performing arts in Uzbekistan // International Journal of Early Childhood Special Education // (INT-JECSE) DOI: 10.9756/INT-JECSE/V14I2.657 ISSN: 1308-5581 Vol 14, Issue 02 2022 -P. 5841-5846.
4. Botirova X.T. Specific characteristics of the development of spiritual - moral qualities of students // Frontline Social Sciences and History Journal, 3(06), <https://doi.org/10.37547/social-fsshj-03-06-04-P.20-30>
5. Привалова, О. А. Кармен Ж. Бизе в творчестве Элины Гаранча / О. А. Привалова // Музыкальная культура глазами молодых ученых: сборник научных трудов / Ред. -сост. Н. И. Верба; науч. ред. Р. Г. Шитикова. - СПб. : Астерион, 2015. - Вып. 12. - С. 190-195.

6. Ikromovich, E. M. (2022). ON THE SIGNIFICANCE OF CREATIVE AND SOCIAL COMPETENCES IN MUSIC EDUCATION. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 10(3), 839-841.
7. Botirova X.T. In the practice of instrumental performance, students are taught to think independently and formation of features of creativity // Middle european scientific bulletin // ISSN 2694-9970 118 Middle European Scientific Bulletin, Volume 33. -P. 52-58.